

студента у вузі. Тому з перших днів навчання у вузі студентам повинна надаватися допомога, спрямована на подолання труднощів, що виникають в усіх аспектах їхньої адаптації.

Список використаних джерел і літератури:

1. Андреева Г. М. Социальная идентичность: временные и средовые компоненты: хрестоматия [для студ. высш. учеб. завед.] / Галина Михайловна Андреева. – СПб., 2011. – 201 с.
2. Войтович Н. Відмінності шкільного та студентського колективів як аспект проблеми адаптації першокурсників до умов ВНЗ / Н. Войтович // Психологічна адаптація студентів першого курсу до умов навчання у ВЗО : зб. наук. статей. – Луцьк : держ. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. – № 4–5. – С. 57–65.
3. Делікатний К. Г. Становлення студента: Питання адаптації випускника школи у вузі / Костянтин Григорович Делікатний. – К. : Знання, 2009. – 48 с.
4. Дьяченко М. И. Психология высшей школы : учеб. пособие для вузов / М. И. Дьяченко, Л. А. Кандыбович. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – Мн. : изд-во БГУ, 2001. – 383 с.
5. Заика Е. В. Психологические вопросы организации самостоятельной работы студентов в вузе / Е. В. Заика // Практична психологія і соціальна робота. – 2009. – № 5. – С. 13–20.
6. Луценко В. В. Урахування типологічних особливостей студентів у їхній навчально-пізнавальній діяльності / В. В. Луценко // Теорія та методика навчання та виховання : зб. наук. праць. – Харків : ХДПУ, 2000. – № 6. – С. 81–87.
7. Панькович О. Проблеми адаптації у вищому закладі освіти: методики індивідуально-психологічного консультування / О. Панькович // Психологічна адаптація студентів першого курсу до умов навчання у вищому закладі освіти : зб. наук. статей. – Луцьк : держ. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. – С. 70–71.

Анотація

О.Г.Гуменюк

Направления адаптации первокурсников к условиям обучения в вузе

В статье рассматривается информация о психолого-педагогических особенностях адаптации студентов первого курса к учебному процессу высшей школы. Информация может быть полезной для преподавателей высшей школы.

Ключевые слова: адаптация; стадии адаптации; дидактический, профессиональный, социально-психологический аспекты адаптации; социально-психологическая адаптация.

Summary

О.Н.Нуменик

Directions of the First Year Students' Adaptation to the Conditions of Study at Higher Educational Establishment

Information about psychological and pedagogical peculiarities of first-year students' adaptation to the educational process of higher school is studied in the article. The information can be useful for high school teachers.

Key words: adaptation, stages of adaptation, didactic, professional, social and psychological aspects of adaptation, social and psychological adaptation.

Дата надходження статті: „5” вересня 2012 р.

УДК 371.13:378.011

Н.В.ДАВКУШ,

*кандидат педагогічних наук
(м.Ялта, АР Крим)*

Особистісно зорієнтований підхід як основа виховної роботи з майбутніми вихователями дошкільних навчальних закладів

У статті автор розкриває особливості використання особистісно зорієнтованого підходу у процесі виховної роботи у вищому навчальному закладі. Обґрунтовує принципи виховної роботи зі студентами педагогічного вчз спираючись на концептуальні засади особистісно зорієнтованого підходу.

Ключові слова: особистісно зорієнтований підхід, виховання, підготовка вихователів дошкільних навчальних закладів, принципи виховної роботи.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Одним із важливих принципів, що покладений в основу сучасного навчання і виховання особистості, зокрема й щодо формування в неї загальної культури, є особистісно зорієнтований підхід, який висуває у центр виховної системи особистість, зосереджуючи увагу на необхідності створення комфортних, безконфліктних і безпечних умов для її розвитку, реалізації природних потенціалів.

Студент повинен вибудувати в міру свого соціального розвитку й підростання особистий варіант життя, гідний його як людини, набути власного досвіду повноцінних взаємин,

ствердження свого істинного людського „Я”.

Особливості особистісно зорієнтованого підходу у вихованні передбачають: по-перше, визнання пріоритету особистості; по-друге, спрямування на те, що пріоритет особистості має стати основою філософії виховання, ідеології у сфері виховання, центральною ціннісною орієнтацією як вихователів, так і вихованців.

Ідея особистісно зорієнтованого навчання і виховання як пріоритетного напрямку розвитку освіти України не є новою. Але, без сумніву, ця ідея залишається актуальною в наш час. І не лише актуальною, але і не до кінця розробленою, тому і не достатньо впроваджуваною педагогами.

Аналіз досліджень і публікацій... Концептуальні й методичні передумови та окремі аспекти особистісного підходу відображені у працях, присвячених дослідженням особистості як у зарубіжній, так і у вітчизняній психології. З-поміж авторів можна назвати К.Абульханову-Славську, Б.Ананьєва, О.Асмолова, І.Беха, Л.Божович, Й.Боришевського, Л.Виготського, В.Давидова, У.Джеймса, П.Жане, Г.Костюка, М.Ланге, О.Леонтєва, Ф.Лерша, А.Маслоу, В.Мерліна, В.Моляко, Г.Олпорта, П.Пелеха, К.Платонова, В.Рибалка, К.Роджерса, С.Рубінштейна, І.Сікорського, Е.Шпрангера, В.Штерна, І.Якиманську та ін.

Особистісно орієнтований підхід бере свої витoki з гуманістичної теорії, що розглядає дитину як цілісну особистість, яка постійно прагне самоздійснення. Провідними засадами тут є самоцінність особистості, глибока повага та емпатія до неї, врахування її індивідуальності. На переконання психологів гуманістичного напрямку, ядро будь-якої особистості становить позитивний початок, що проявляється в потязі людини до зростання, розвитку, самоактуалізації.

Формулювання цілей статті... Розкрити та обґрунтувати необхідність використання у виховній роботі з майбутніми вихователями дошкільних навчальних закладів основних напрямів особистісно зорієнтованого підходу.

Виклад основного матеріалу... Д. Белухін, відстоюючи важливість особистісного підходу, зазначав, що він дає змогу долати однобічність уявлення про те, що психіка людини розвивається тільки мірою засвоєння надбань людства. Особистість також розвивається і у процесі перетворення суб'єктом дійсності, що його оточує [2].

Але, як показують результати досліджень, далеко не всі педагоги, як практики так і починаючи, правильно орієнтуються в суті поняття „особистісно зорієнтоване виховання”. Основною помилкою у розумінні цього поняття є ототожнення особистісного та індивідуального підходів до вихованців. Індивідуальний підхід полягає в адаптації діяльності педагога, навчального і виховного процесу до індивідуальності учня. Індивідуальний підхід може бути складовою особистісного, але не більше того. В найгіршому разі особистісний підхід ототожнено з індивідуалізмом. В особистісно зорієнтованому освітньому процесі головною діючою одиницею є діалогічна цілісність: особистість вихованця – особистість педагога. Крім того, сама дитина як індивід не є центром освітнього процесу. Таким центром є її особистість, точніше: особистість у минулому – особистість тепер – особистість у майбутньому. Особистість у минулому – це передусім суб'єктний досвід діяльності та моральних переживань дитини. Особистість тепер – це особистість дитини як суб'єкта діяльності та взаємин з певною системою особистісних цінностей. Особистість у майбутньому – це той „Я-ідеал”, якого прагнуть сама особистість і соціум, зміст життєвих значень, планів, мети і цінностей особистості. *Особистісно зорієнтований виховний процес будується не просто на основі врахування індивідуальних особливостей вихованців, а в послідовному ставленні до них як до особистостей, які є відповідальними і свідомими суб'єктами діяльності.*

Особистісно зорієнтоване виховання спрямоване на реалізацію сутнісної природи суб'єкта, якій відповідають цінності служіння, коли основним життєвим ставленням виявляється любов до інших людей. Це дає людині змогу виходити за межі своїх актуальних, наявних можливостей.

Для здійснення особистісно зорієнтованого виховання необхідно дотримуватись трьох позицій: розуміння дитини, визнання дитини і прийняття дитини.

Одна з найгостріших людських потреб – бути зрозумілим, прийнятим, визнаним. Кожна людина прагне, щоб її розуміли та приймали в будь-якому стані, в будь-якому прояві, з визнанням усіх наявних переваг і поблажливості до наявних недоліків. Тому позиція, що враховує ці потреби, має бути домінантою особистісно зорієнтованого виховання.

Розуміння педагогом дитини неможливе без правильної оцінки її емоційних станів. Педагог має виходити з того, що основним джерелом інформації про цю сферу людської психіки є: міміка та поза, жести й рухи, інтонація і темп мовлення. Спостерігаючи прояви поведінки вихованця, педагог може зробити висновки стосовно його особистості. Однак глибоке розуміння дитини не можна будувати на відчужено – дослідницькому до неї ставленні. Педагогу потрібно співчутливе, емпатійне розуміння та готовність прийняти вихованця навіть з його недоліками.

Щоб процес розуміння вихованців вихователем загалом був результативним, у них в процесі навчання у вищому навчальному закладі необхідно сформувати такі якості:

- здатність сприймати й адекватно психологічно інтерпретувати поведінку дитини безпосередньо в кожному мить спілкування, фіксувати зміни в почуттях і вчинках, визначати причини, які ці зміни викликають;
- наявність широкого набору оцінних критеріїв, які б давали йому змогу порівнювати характер змін, які настають у вербальній і невербальній поведінці вихованців, і своєчасно робити з цього правильні висновки;
- уміння постійно вдосконалюватись і правильно реагувати на те, як сприймають і психологічно інтерпретують його образ і поведінку вихованці;
- глибокі знання про типові помилки „стереотипізації”, „нав'язування суб'єктивного бачення” тощо, яких нерідко припускаються вихователі, оцінюючи зовнішній і внутрішній образ вихованців, а також психологічно пояснюючи спостережувану картину їхньої поведінки [1; 4].

Визнання – це передусім право дитини бути собою, індивідуальністю, яка має свою позицію щодо тих чи інших явищ, ситуацій, проблем. Вимога визнання дитини ґрунтується на вірі в її можливості, а значить у самовдосконалення, на розумінні нескінченності пізнання людини, навіть коли вона ще зовсім мала. Таке ставлення спрямовує педагога на активізацію особистісних переживань вихованця.

Прийняття означає безумовне позитивне ставлення до дитини, незалежно від того, тішить вона дорослих чи ні. Прийняття – це не оцінка, це визнання того, що інший має право бути таким, яким він є. Якщо педагог приймає дитину, то приймає її недоліки, не оцінюючи їх. Він просто знає, що вони існують. Педагог, який здатен до прийняття, не тільки приймає вихованця, а й показує йому, що приймає його таким, який він є.

Отже, педагог має бути готовим і здатним до взаємодії з дитиною або дитячим колективом, зокрема:

- будувати спілкування з дітьми на засадах гуманістичних принципів (діалогічності та емпатійного розуміння; прийняття та довіри до можливостей і здібностей дитини; визнання та ставлення до дитини як до суверенної особистості; щирості та відкритості для дитини особистих моральних якостей, переконань, цінностей, інтересів);
- будувати спільну виховну діяльність із дітьми на основі співпраці;
- створювати виховні ситуації (протиріччя, успіху тощо) в навчальній, трудовій, ігровій, художній та інших видах діяльності дітей;
- розкривати та реалізовувати виховний потенціал процесу навчання (через зміст, форми та методи навчання), предметно-естетичного середовища, в якому перебувають діти;
- підтримувати процеси самопізнання, саморозвитку дитини через організацію групової та індивідуальної роботи;
- створювати реальні можливості для особистісної самореалізації, життєвого самовизначення дитини;
- трансплювати гуманістичну культуру взаємин дитини на себе, на довкілля;
- бути відкритим до виховного впливу дітей [5].

В умовах сьогодення особливо актуальним є фундаментальне положення класика української психології Г.Костюка, що „виховання за своєю суттю – це керівництво індивідуальним становленням людської особистості ... виховувати – це проектувати поступове становлення якостей майбутньої особистості і керувати здійсненням накреслених проектів” [3].

Особистісний підхід до виховання розглядає особистість не гармонійно, а ієрархічно розвинутою, в якій природне, фізіологічне, психічне підпорядковується духовному.

Вихідною позицією в особистісно зорієнтованому вихованні має бути *відмова від концепції формування особистості і створення концепції сприяння її розвитку*. В.Сухомлинський вважав що: „Ніколи не буває, що дитині кажеш „оце” і одержуєш „оце”. Ти дитині кажеш „оце”, а отримуєш дещо „інше”. „Формування” ставить дитину в ситуацію трагічного вибору: або залишитись самим собою, або слідувати нав'язаним ідеалам, моделям поведінки і повторювати чужі думки” [6].

Висновки з описаного дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямі... Отже, виникає необхідність *підвищення розвивальної ефективності виховання, оптимізації процесу керування виховною діяльністю як дитини, так і майбутнього педагога*. А це пов'язано зі створенням і використанням якісно нових виховних методів. Останні мають ґрунтуватися не на механізмі зовнішнього підкріплення (заохочення і покарання), а на рефлексивно-вольових механізмах, механізмах співпереживання й позитивного емоційного оцінювання, які апелюють насамперед до самосвідомості та передбачають творче ставлення людини до суспільних норм і цінностей. Такі методи можна назвати виховними технологіями особистісної орієнтації. В основі таких технологій повинні лежати такі принципи: цілеспрямованого створення емоційно збагачених виховних ситуацій; особистісно-розвивального спілкування; використання

співпереживання як психологічного механізму виховання особистості; систематичного аналізу своїх і чужих вчинків; виховання у колективі і через колектив на засадах гармонії інтересів особистості і колективу; суб'єктно-суб'єктний характер взаємин вихователів і вихованців.

Список використаних джерел і літератури:

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України: історія, теорія : підруч. / А. М. Алексюк. – К. : Либідь, 1998. – 558 с.
2. Белухин Д. А. Основы личностно ориентированной педагогики : курс лекций / Д. А. Белухин. – Москва-Воронеж, 1996. – Ч. 1.
3. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання : наук.-метод. посіб. / І. Д. Бех. – К. : ІЗМН, 1999. – 208 с.
4. Сагарда В. В. Концепція цілісної методичної системи підготовки педагогів в умовах університетської освіти / В. В. Сагарда // Вища і середня педагогічна освіта. – К., 1993. – Вип. 16. – С.16–21.
5. Сметанський М. Шляхи удосконалення педагогічної підготовки майбутніх учителів / М. Сметанський // Шлях освіти. – 2002. – №4. – С. 36–39.
6. Сухомлинська О. Сучасні цінності у вихованні: проблеми, перспективи / О. Сухомлинська // Шлях освіти. – 1996. – № 1. – С. 24–27.

Анотація

Н.В.Давкуш

Личностно ориентированный подход как основа воспитательной работы с будущими воспитателями дошкольных учебных заведений

В статье автор раскрывает особенности использования личностно ориентированного подхода в процессе воспитательной работы в высшем учебном заведении. Обосновывает принципы воспитательной работы со студентами педагогического вуза опираясь на концептуальные основы личностно ориентированного подхода.

Ключевые слова: личностно ориентированный подход, воспитание, подготовка воспитателей дошкольных учебных заведений, принципы воспитательной работы.

Summary

N.V.Davkush

Personally Oriented Approach as a Basis of Educational Work with the Future Teachers of Preschool Educational Establishments

In the article the author reveals peculiarities of personality-oriented approach in the educational work in the process of educational work in higher educational establishment. The principles of educational work with students of pedagogical higher pedagogical educational establishment on the conceptual foundations of personality-oriented approach are grounded.

Key words: personally oriented approach, education, training of pre-school teachers, principles of educational work.

Дата надходження статті: „28” вересня 2012 р.

УДК 371.134: 811.1/.2 + 81'24 (045)

С.С.ДАНИЛЮК,

кандидат філологічних наук, доцент
(м. Черкаси)

Психолого-педагогічні умови організації навчальної діяльності студентів у процесі формування професійної компетентності майбутніх філологів

Статтю присвячено висвітленню психолого-педагогічних умов організації навчальної діяльності студентів у процесі формування професійної компетентності майбутніх філологів. Визначено комплекс психолого-педагогічних умов, які слід брати до уваги в навчальному процесі. Виокремлено зовнішні та внутрішні мотиви навчальної діяльності майбутніх філологів. Крім того, у статті наведено психолого-педагогічну характеристику студентства.

Ключові слова: психолого-педагогічні умови, професійна компетентність, навчальна діяльність, мотивація, пізнавальна діяльність.

Постановка проблеми у загальному вигляді... При побудові навчальної діяльності важливим є створення сприятливих психолого-педагогічних умов, що відповідає одному з основних дидактичних принципів навчання. Умова визначається як „філософська категорія, котра виражає відношення предмета до навколишніх явищ, без яких він існувати не може. Сам предмет виступає як щось обумовлене, а умова – як відносно зовнішнє щодо предмету розмаїття об'єктивного світу.